

Per Arne Dahl: Å bygge menighet i folkekirken.

Per Arne Dahl, menighetsprest i Åmot, innledet mandag kveld til samtale på Kirkemøtet om frivillighet i Den norske kirke. Hans tema var: "Å bygge menighet i folkekirken - med særlig vekt på samarbeidet mellom frivillige og stab. Her følger Dahls innledning som ble fulgt opp av et "spill" der kirkemøtedeltakerne gruppevis ble utfordret til å se på muligheter og utfordringer for den enkeltes lokale menighet.

Jeg er glad for å være prest i folkekirken, og jeg strever med det. Sammen med stab og frivillige forsøker vi, i likhet med svært mange, å formidle budskapet om "gleden for hele folket", men det er en svært liten prosent av folket som kommer. Jeg kjører hjemover etter gudstjenesten, forbi hus etter hus hvor folk sjelden eller aldri går til kirke. "Kanskje ber de sitt Fader Vår i det stille og hører på morgenandakten i det skjulte, men de var nå ikke i Åmot kirke i formiddag", tenker jeg. "Og det var jo så fint der med salmer og tekster og organistens musikk og et godt budskap". Jeg tenker med vemod på hva folk går glipp av, med ettertanke på hva vi gjør galt og med utfordring på- hvordan vi kan vekke og styrke behovet for å gå til gudstjeneste og la seg betjene av ord og sakrament? Jeg kjører oppom Heggen kirke som ligger ved sletta i Skiflyvningsbakken og undrer meg på hvordan det også kan bli litt mer oppdrift i bakken for kirken, den norske, i denne flotte bygda?

Hans Nielsen Hauge kom aldri lenger enn til gatekjøkkenet på Hokksund. Der tok han til venstre og fulgte riksveien til Telemark. Kanskje er det en av grunnene til at det aldri har vært vekkelser i vårt prestegjeld. Dessuten hadde vi, i følge sokneprest Jon Mamens studier, de samme erfaringer ved århundreskiftet som prost Sevat Lappegard har påvist i sin studie fra Dovre. Prester som så sterkt understreket at man måtte være verdige for å gå til nattverd at flere generasjoner fikk nattverdvegring som arv. Det er ikke merkelig at mange kirkelige medarbeidere har vært ganske mismodige til tider, også på våre trakter.

Derfor har det vært gledelig med den oppdrift i bakken vi har opplevd de siste årene i den søndre delen av bygda rundt oppbyggingen av Åmot kirke. Det begynte med noe så trist som et forsøk på en kirkebrann. Det gamle kapellet i Åmot sentrum, hvor det bor nesten 3000 mennesker, ble påsatt natten til 17. mai for syv år siden. Selvsagt var det trist, men noen av de 15 som hadde vært trofaste nattverdgjester i dette kapellet tenkte ganske snart at denne brannen kan tenne nye ildsjeler i bygda vår. Og det var dette som skjedde. En folkerelig lokalbefolkning våknet: "Detta vil vi ikke finne oss i! Vi vil værre med å bygge en ny kirke", fortalte de leder av styret for kirken, Per Ole, når han spurte dem. Lykkeligvis var dette en vis og framsynt forretningsmann som hadde evnen til å utfordre mennesker, ikke primært ut ifra tro, men ut ifra hva de hadde lyst til, hva de var gode på og hva det var behov for i kirken på dette stedet. I bygda vår er det også sjenanse i forhold til religiøsitet, men det viste seg her som mange andre steder: en enda sterkere kjærlighet til "kjærka vår".....

I løpet av kort tid var 30 Åmotinger spurt, ikke primært ut ifra tro, men ut ifra hva de kunne ha lyst til å bidra med, og de aller fleste sa ja til å være med i nødvendige komiteer for å muliggjøre et nytt kirkebygg. Få av disse var nattverdgjester. En av dem sa forleden med et godt glimt i øyet: "Dere har ikke klart å frelse meg enda. Men takk for at jeg er blitt spurt om å værre med og at dere har frelst meg fra et kjedelig liv." Og slik har Åmot kirke utviklet seg i løpet av de siste fem årene til å bli en slags sjømannskirke

i Drammensvassdraget, til en kulturkirke i Midt fylket med folkebiblioteket bygget sammen med folkekirken. Med 40 pensjonister og andre som gir noen dager i måneden som medarbeidere på kirketorget. Der steker de vafler, koker kaffe og tar imot gjester og viser dem rundt i kirken. De mange frivillige, inspirert og ledet av vår daglige leder Trine Lise, sørger for at kirken og kirkebygget er åpen daglig hele året fra kl. 11- 20. Det første medhjelperne på kirketorget gjør om morgenen er å tenne oppstandelseslyset i lysgloben, og mange av de som besøker kirketorget i løpet av dagen rusler også inn i kirke-rommet for å tenne lys og være stille. Kombinasjonen mellom det sakrale rommet og det hyggelige kirketorget er unik. Det er en tynn vegg og en åpen dør mellom det hellige og det alminnelige. Dermed opplever mennesker gjestfrihet og vennlighet, og kirken tjener 220 000 kroner netto hvert år på salg av kaffe, vafler, dagskurs og minnesamvær. Jeg har bare vært med i denne prosessen de siste to årene. Det er andre frivillige og lønnede medarbeidere som har æren for at denne gode veien er staket ut. I den forbindelse vil jeg ganske kort peke på fire verdier i den menighetsbyggingen som har funnet sted i Åmot kirke etter brannforsøket for syv år siden. Deretter skal vi alle få mulighet til å være med i et flunkende nytt kortspill, utviklet av kirkerådet, for å identifisere de verdier og ønsker vi selv har for en ”spill levende menighet”.

For det første er det i denne menigheten etablert et klima preget av ærlighet og anerkjennelse i forholdet mellom frivillige og stab.

Vår kirkeverge Harald Kvaase har modellert gode samarbeidsverdier preget av ryddig struktur og tydelige arbeidsavtaler. Formannen i styret for Åmot kirke, Per Ole Buxrud, er en leder som er vant med å stille krav både til seg selv og andre. For ham er det to hovedredskap i arbeidet- Grundig evaluering ukentlig av all virksomheten med rom både for anerkjennelse og det som med fordel bør forandres, og dernest et fremblikk på det som kommer, med nøye planlegging både kortsiktig og langsiktig. Dette realiseres i rammen av vårt onsdagsmøte som varer halvannen time. De som deltar er den lønnede staben og to - tre av nøkkelpersonene blant de frivillige. Min første tanke når jeg kom inn i staben var: ”Dette er neimen ikke noen beskyttet arbeidsplass. Her snues det på alle steiner. Det positive bevisstgjøres først. Deretter fokuserer vi grundig på utviklingspunkter når det gjelder innhold og regi, hva enten det handler om liturgi, sang, musikk, preken, kunngjøringer, lys og lyd etc. Ved at vi gir rom for dette ukentlig blir det nesten ikke plass for opphopning av frustrasjoner og baktalelse. Vi lærer av våre feil og kan bake disse erfaringene inn i den videre planlegging. Etter dette evaluerende tilbakeblikket har vi et fremblikk hvor vi fordeler oppgaver, samtaler, fantaserer og tenker høyt. Dermed ansvarliggjøres vi i forhold til det som kommer. Et slikt samarbeidsklima er krevende og givende. Vi utfordres alle som en! Kirken verken kan eller skal være en beskyttet arbeidsplass for sære eller enerådende personligheter . Slik en gudstjeneste må skapes i et fellesskap, kan vi ikke bygge en menighet uten å være et fellesskap som utfordres av hverandre og utfyller hverandre. Vi må være villige til å la oss korrigerer av hverandre!

For det andre er det etablert et klima i kirkerommet preget av ærlighet og frittstillelse. Det er lav nok terskel til at folk tør nærme seg det hellige rommet, og det er høy nok himling til at mennesker kan ane at de trenger en himmel over livet for å leve på jorden. Dette kommer til uttrykk ved -

*Nattverdfeiringen, hvor mange som trives med å værre med i kirken synes det er i overkant å delta ved nattverdfeiringen. En kvinne lot være å knele, og hadde heller ikke tatt med seg begeret. Hun bøyde seg fram når jeg kom til hennes plass ved ringen, og visket: ”Jeg er ikke rede til å gå til alters, men jeg er rede til å bli velsignet, Går det an?” Om det går an! I samme gudstjeneste deltok sønnen min på seksten. På vei hjem kom det tørt fra Christoffer: ”Han ved siden av meg under nattverden virket temmelig urutinert.” ”Hvordan det?” spurte jeg. ”Han snudde begeret feil vei, og virka litt nervøs!” ”Yes, Christoffer”, sa jeg.” La du merke til at jeg ikke snudde begeret tilbake, og at jeg dessuten helte i ekstra mye vin. For det lærte jeg av far min. Du skal aldri bringe mennesker i forlegenhet i Guds hus. Hvis mennesker kan nærme seg det hellige rommet med ærlighet, kan de gjøre seg overraskende erfaringer av Guds kjærlighet. Vi har , i likhet med mange menigheter, opplevd at nattverd med inktinksjon, det Åmotingene

kaller ”dyppenattverd”, har ført til en stor økning av antall nattverdgjester. Det er lettere for mennesker med nattverdvegring å vandre fram sammen med mange andre enn å knele ved en alterring.

*Denne nedbygging av terskelen til det hellige rommet opplevde jeg i forbindelse med den gudstjenesten da jeg ble innviet til menighetsprest i Åmot kirke. Jeg sendte på forhånd ut en enkel håndskreven invitasjon til bygdefolk som jeg satte pris på. Alt fra doktoren min til fotballtrenere jeg har holdt på sammen med. Også han jeg har kjøpt motorsag av, som for øvrig heter Haktor Walvatne på 57 år. Navnet Haktor Walvatne høres jo ut som en motorsag. Av 25 inviterte kom 22. To meldte avbud pga svigermors bursdag og en sendte sin mor isteden. Men Haktor Walvatne kom, i kjent stil, med hestehale og munter replikk. Jeg takket folk ved utgangen, og Haktor repliserte: ”Detta var overraskende morosamt. Ja, jeg holdt nesten på å ta ordet på minnesamværet til slutt. Jeg tenkte jeg skulle ha sagt: Vi Moinger trenger et alibi for å gå til kjærka”.

Vi er kommet altfor kort når det gjelder allibiutvikling. Med det mener jeg å gi folk et påskudd til å kunne gå i kirken uten å bli brydd av det om de møter naboer eller kjente der. Det handler om å etablere naturlige tilknytningspunkter til det hellige rommet for helt alminnelige mennesker.

*Det siste året har bygda vår vært rammet av ulykker og triste hendelser slik alle bygder opplever det hvert år, men også av påfallende mange selvmord i forhold til antall innbyggere. Våre kvinnelige diakoner Britt og Inger og vår kateket Arild har gjort en enestående innsats når det gjelder å etablere et klima preget av muligheten til å være i kirkerommet slik vi er og ikke slik vi skulle ønske vi var. Et stort antall videregående - elever har kunnet komme til kirken, få vafler, kaffe eller saft, høre organisten spille egnet musikk og få muligheten til å tenne lys, skrive hilsen i en minnebok og være der sammen med noen andre som også sørget. Den åpne kirken som er åpen for menneskers ulike sorger er en synliggjøring av Guds menighet på jord som er uvurderlig. Jeg har tidligere nevnt lyset på lysgloben som alltid brenner. I tillegg har vi alltid 70 telys som brenner når vi har gudstjenester, vigsler eller begravelser. Utgiftsposten som heter stearinlys blir ganske høy, men kan det tenkes noe særlig mer meningsfylt å bruke penger på enn til levende lys?

For det tredje er det etablert et klima der det er lov å snakke om det vi ikke har fått til og det som med fordel kunne vært annerledes.

Vi er en romslig folkekirkemenighet hvor mange føler seg hjemme, men vi har langt igjen når det gjelder å bygge et forpliktende menighetsfelleskap.

Vi er ikke gode nok på å tilby sjelesorg, samlivsassistanse, bønnetjeneste, alfakurs, evangeliseringsfremstøt, ungdomsarbeid og mange, mange andre gode tiltak. Særlig er tenårings- og ungdomsarbeidet er utfordring som vi ikke har tatt tak i bortsett fra konfirmantarbeidet, som fungerer godt. Men det er lov å sette ord på det vi misliker eller savner.

*Noen eldre i vår menighet har med god grunn etterlyst dåpsopplæring for pensjonister. ”Vi vet jo altfor lite om kristen tro”, sukker de. Sukket ble hørt av noen andre bevisste frivillige som tok utfordringen. ”Dette må vi gjøre noe med. Hvorfor ikke starte et grunnkurs i kristen tro en mandag i måneden gjennom hele året? Noen frivillige og staben begynte å leke med tanken. Hvorfor ikke invitere pensjonerte biskoper i Østlandsområdet som forelesere. De er sikker flinke etter tusen visitaser, grundige er de sikkert også og billige i drift.

*En av våre medarbeidere i barnegospel og temakvelder sukket ved en annen anledning, litt sint: ”Her er det mye bra, men vi mangler lim. Vi savner noen som binder oss sammen, som har ansvar for vår arbeidsgruppe. Kan ikke dere i staben begynne å fordele mellom dere oppgaven som ansvarshavende for hver deres ledergrupper og arbeidslag. Det blir ryddig for dere og fint for oss.” Og sånn ble det! Ikke fordi vi i staben var så komplette, men det var et klima hvor det var lov å klage, og hvor den som klaget ble tatt på alvor som forslagsstiller.

For det fjerde er det et klima hvor det er lov til å glede seg over at vi får noe til fra tid til annen. Vi feirer oss selv med en ”fest på kjærka” en gang i året. Da er det staben som er vertskap for de frivillige. Vi var også glade for sist vinters medarbeiderkurs hvor 104 frivillige og lønnede

medarbeidere meldte seg til et 4 kvelders kurs på i alt 16 timer i menighetsbygging med biskopen vår, Sigurd Osberg som ankermann. Entreprenøren som bygde kirken sponset fordi han syntes det var god mening i å bidra til at også menighetsfellesskapet kunne bygges. Det lokale pensjonatet stilte med lokaler og god mat, og med en egenandel på 50 kroner fikk de 100 medarbeiderne være med på et godt forberedt kurs .

Vi gleder oss over barnegospelkoret, kjellergjengen og speideren, og ikke minst det utrolig viktige arbeidet vår diakon og hennes medarbeidere gjør i forhold til utviklingshemmede gjennom ”Tro og Lys- gudstjenester” og praktisk omsorg og fellesskap. Dette arbeidet er noe av det aller viktigste som skjer. Vår diakon Britt sier så ofte hun kan: ” Ingen må ha grunner til å si at kirken bare er for de vellykkede!”

For kirken vår har det vært en velsignelse med det naturlige og kompletterende samarbeidet mellom menigheten og de frivillige, kristne organisasjonene. Både Misjonssambandet og Indremisjonen har vært med i styret, og har vært svært positive og konstruktive bidragsytere i samarbeidet om en felles visjon. Egentlig er det riktig å si at disse foreningene ved sin bibelundervisning og understrekning av vennsamfunnets betydning har lagt grunnlaget for det vi nå høster.

Jeg har aldri vært med i et arbeidsfellesskap med så mye usentimental utfordring, men dermed har jeg heller aldri vært med i et fellesskap med så mye oppmuntring og ivaretagelse. I Åmot kirke lærer vi hverandre å si: ”Takk for oppmuntringen. Det gjorde godt å høre” Vi trener på å ta imot fordi vi trenger det, alle som en. Vi øver hele tiden på å tro Mowglis erkjennelse i Jungelboken: ”Du er mer enn du er blitt til nå!”

Før jul hvert år reiser medlemmer av ledergruppa vår rundt til 60 aktive frivillige med noen takkens ord og en konfekteske. Dette er medarbeidere som vi ikke nødvendigvis ser ved nattverdbordet, men som gjør en trofast praktisk innsats, som alle har fått utlevert nøkkel til kirken, i alt seksti i tallet. Det handler kanskje om å gi de frivillige tilbake nøklemakten, slik Luther sier det: ”Vi er alle prester, men vi er ikke alle sokneprester”.

Nå skal vi fokusere en times tid på hva vi ønsker oss av en menighet i vår folkekirke med henblikk på samarbeidet mellom frivillige og stab. Vi skal forsøke oss på et kortspill i grupper på syv - åtte og fokusere på hva en ”spill levende” menighet er. Med frivillige mener vi alle døpte medlemmer i vår menighet. Og med spill levende tenker vi ikke Nordstrand eller Gand eller en aktiv bymenighet, men en menighet som er tro mot den bygda, den byen eller den bygdebyen vi bor i. Derfor er det viktig at vi ikke sammenligner vår menighet med de andre , men at vi forholder oss til vårt eget utgangspunkt, og våre egne ønsker for menigheten.

MENIGHETSBYGGING I FOLKEKIRKEN

Menneskers behov er vårt kall.

Åmot kirke har definert en målsetting for menighetsarbeidet som vi minner hverandre på med ujevne mellomrom-

”Det er å være en kirke som er til stede der folk er. Å være en kirke som forkynner budskapet om Jesus Kristus og som formidler kjærlighet til medmennesker gjennom møter, gudstjenester, omsorg og opplæring i den kristne tro.” En følge av at denne målsetting er et ønske om -

- at barna kan blomstre
- at ungdommen kan føle seg hjemme
- at par og familier kan kommunisere
- at enslige kan oppleve fellesskap
- at eldre kan føle seg til nytte.

Dette handler om å styrke hverandres livsmot, og bidra til at kjærlighetens gjenskapermakt, selve nåden, får rensse, fornye og gjenopprette menneskers liv og samliv.

Kirken skal være stedet på jord der menneskets verd blir synlig, og menneskers behov blir identifisert og imøtekommet. I følge salme 8 hyller kong David Gud som skapte mennesket ”lite ringere enn Gud og kronet ham med ære og herlighet”. I det perspektiv må det være et mål

at frivillige og lønnede medarbeidere i våre menigheter i større grad oppdager sitt verd og sitt potensiale.

For noen år siden flyttet vi tilbake til Modum fra Oslo. Dette skjedde på sommerens varmeste dag. Det billigste flyttebyrå var Karlsens transport. Flyttekara var nok leid inn for dagen, rett fra gata, og en av dem hadde maksimalt med tatoeringer og et utrolig glimt i øyet. Kjell kom bort til meg under den tyngste bæringa og spurte: ”Err`u prest eller ljuger`n Karlsen? Jeg bekreftet at jeg var prest, og vi satte oss ned under pæretreet mens Kjell kom med følgende overveielse: ”Jeg tror på det derre at Gud har skapt oss menneska i sitt bilde. Men når det gjelder akkurat meg har`n hatt liddelig trøbbel med fremkallinga”. Dette gjaldt Kjell som fortsatt opplevde seg som fange i sitt mørke rom, men det gjelder oss alle. Vi er, alle, skapt i Guds bilde, men for de fleste av oss har det skjedd noe med dette bildet i våre mørke rom. Gud har jevnt og trutt trøbbel både med fremkallingen av oss mennesker, skapt i Guds bilde og av menigheter, formet etter Guds hjerte.

Det er svært mange som strever med sitt selvbilde og som skulle ønske de kunne være mer aktivt med på å la menighets- fellesskapet blomstre. Etter mitt skjønn er noe av hovedproblemet i vår kirke at vi i for stor grad har vært en prestestyrte kirke med prester som aldri har lært å styre. Vi har vært en presteledet kirke hvor vi prester nesten ikke har lært å lede. I så måte har jeg ingen ting å rose meg av . Jeg har vært lærer ved Menighetsfakultetets praktisk teologiske seminar i mer enn 10 år uten å ha bidratt til å bringe inn denne dimensjonen i tilstrekkelig grad. Staben på MF praktikum nå er langt mer bevisste på dette , selv om mye gjenstår ved våre utdanningssteder.

Ord som daglig ledelse, teambygging og bevissthet om frivillighet er i for stor grad fremmedord i vår kirke. I en blomstereng må flere blomster enn prestekragen være synlige. Jeg liker prestekrager, men flere vil verdsette denne blomsten om de andre blomstene i enga får blomstre friere. Om diakonen og kateketen, om organisten og kirkevergen, om menighetssekretæren og kompetente frivillige kan bli mer synlige, bidra til vekst og utvikling og få en opplevelse av at de får brukt seg selv.

Vi har dessverre tilhørt en kirke hvor forskjellighet i for stor grad er blitt tolket som trussel eller som fiendskap. Det er tid for å slippe forskjelligheten løs. Det er tid for å lete frem ubrukte ressurser og forholde seg til forskjellighet som uttrykk for et kompletterende mangfold. Det er tid for å tilhøre et ærlig arbeidsfellesskap hvor vi snakker med og til hverandre, ikke om hverandre i rivaliserende ord og vendinger. Det er tid for å oppdage potensialer vi ikke visste vi hadde. Vakre ord! Men hva er det største hinder for dette? Antagelig er det vår truede selvfølelse. Et poeng som vår 12-åring skrev på en plakat i klasserommet: ”Du må ikke blåse ut mitt lys for at ditt lys skal lyse bedre!”

Skapelse baserer seg alltid på Guds ord, at ordet blir sådd i god jord slik at blomsterenga kan bli synlig. Bønnen om å få være et redskap for Guds fred handler om en respekt for disse ulike redskap, slik dette ytterst stimulerende beskrives i notatet fra sokneprest Bjørn Nygaard til dette kirkemøtet.

Vår leder for Åmot kirkes styre har forstått dette. Han gjentar så ofte han kan en setning som har betydning mye for ham selv: ” Slutt å be: ” Herre, velsign det vi gjør. Begynn heller å be: Herre, hjelp oss å gjøre det du velsigner”. Dette er et spennende prosjekt hvor vi oppdager det forløsende i å være hverandres utrustning.

Dette trenger vi i alle bispedømmer fordi mange medarbeidere i vår kirke er slitne og i ferd med å resignere, trekke seg unna eller gå over til en annen menighet, mer eller mindre fri og uavhengig av vår kirke. Men svært mange lengter etter å føle seg hjemme og trives i gudstjenesten, og svært mange frivillige har oppriktige ønsker om å bli brukt der.

De orker bare ikke sitte i gudstjenesteutvalget hvis de år etter år blir

overhørt eller overkjørt av presten. De mister aldeles peppen hvis lite eller ingen ting av det de bruker mange kvelder på å snakke om taes til følge i gudstjenesteplanleggingen.

De gir opp å bry seg med det som skjer i menigheten hvis det de bryr seg med aldri taes til følge i forhold til ny virksomhet.

De blir slitne av å høre om bønn, høre om nådegaver og høre om Bibelen. De ønsker seg en menighet som et verksted der de kan erfare bønn, erfare nådegaver i funksjon og erfare en tørst etter Bibelen som livets kilde.

Kirkelige medarbeideres selvfølelse er truet. Vi strever med vår plass og vår rolle i menigheten. Vi har gode ønsker, men det er slitsomt å holde fast på gode ønsker i lengden hvis disse ikke blir sett, hørt og gjort noe med. Derfor fortjener vi alle en erfaring av å bli bekreftet som verdifulle mennesker, som nødvendige byggesteiner i et hus med mange rom. Menigheten er stedet der alle skal få høre påminnelsen – ”Du vet vel om at du er verdifull?”

I begynnelsen av september var kapellan Runar Liodden og jeg litt nedpå med tanke på konfirmantpresentasjonen. ”Går det ikke an å gjøre en ny vri så det ikke blir så mye fnising ved utdeling av Bibelen. Vi må da kunne gjøre litt mer stas på dem? Er det noen som har forslag. Jeg melder pass.”

”Ikke vær bekymret! Dere har jo oss”, sa organisten Stian på 23 og elektrikereren Kjetil i førtiåra. Vi snakket om dette i går, og har en plan. Vi tar med oss digitalt kamera på konfirmasjonstimen i morgen, lar konfirmantene ta skikkelige portrettbilder av hverandre, legger disse inn på powerpoint, og viser bilde, ett og ett av alle konfirmantene mens de presenteres. Du avslutter preika med å spørre om de vet at de er verdifulle, og Line begynner å synge den sangen mens bildene vises på storskjerm. Dette skjedde. Konfirmantforeldrene grein, besteforeldrene grein, fremmøteprosenten blant konfirmantene var 100. De var stille og andektige og vi prestene var kjempestolte av Stian og Kjetil som trådte til da vi prestene resignerte.....

Kjære alle sammen! Vi er betrodd å bygge menighet i en åpen folkekirke. Fra de tre håndfull vann til de tre skuffer jord har vi i den norske kirke en sjelden anledning til å velsigne en stor, stor del av vår befolkning... Samtidig vet vi at så mange flere medmennesker og så mye mer i denne truede verden kan bli velsignet av Kristi nærvær.....